

MUZIKAL – PROSTOR MNOGIH MOŽNOSTI TUDI ZA UČENCE OŠPP / Darinka Pirc, profesorica

defektologije, učiteljica glasbe / OŠ Dragotina Ketteja Novo mesto

Na osnovni šoli s prilagojenim programom Dragotina Ketteja Novo mesto smo v zadnjih nekaj letih predstavili kar dva avtorska muzikala. Prvi z naslovom Potuj z menoj je za našo šolo svojevrsten dosežek, saj smo se z njim predstavili širokemu krogu gledalcev. Muzikal smo uprizorili kar sedemnajstkrat, ogledalo si ga je več kot pet tisoč otrok, mladih in odraslih. Šola je postala tudi medijsko nekoliko bolj prepoznavna, saj smo se pojavili tako v radijskih kot televizijskih oddajah, časopisih, revijah in na spletu. V njem je nastopila večina učencev in učiteljev naše šole, k sodelovanju pa smo pritegnili tudi zunanje sodelavce.

Letos smo se ob praznovanju 60-letnice šole predstavili še z muzikalom *Mi skozi čas*, kjer so sodelovali prav vsi učenci in delavci šole, zato si upam trditi, da je muzikal prostor, kjer lahko prav vsak, ki to želi, razvije in pokaže svoje talente.

KAJ OMOGOČA MUZIKAL

Muzikal je predstava, ki vsebuje dramsko igro, ples, igranje na instrumente, petje, izdelavo kostumov in rekvizitov ter scene. Gre za tako široko področje, da lahko prav vsak najde prostor, kjer lahko pokaže svoj talent. Otroci s posebnimi ali – če hočete – drugačnimi potrebami niso nikakršna izjema. Zelo radi likovno ustvarjajo, pojejo, igrajo in plešejo, saj se množično vključujejo v vse tovrstne interesne dejavnosti na šoli. Z aktivnim sodelovanjem v projektu, katerega cilj je glasbeno-gledališko-plesna predstava, učenci razvijajo ročne spretnosti, melodični in ritmični glasbeni posluš, sposobnost življenja v najrazličnejše vloge, estetski čut, gibalne sposobnosti, sposobnost javnega nastopanja in še bi lahko naštevali. Predstava, kot je muzikal, pa združuje vse te sposobnosti otrok, da lahko na enem mestu pokažejo, kaj znajo in kaj vse se zmorejo naučiti.

KAKO MUZIKAL SPLOH NASTANE

Muzikal nastane tako, da ustvarimo scenarij, dramsko besedilo, glasbo, plesno koreografijo, sceno in kostume. Ustvarjalci muzikala morajo najprej najti vsebino. Ta naj bo vsem sodelujočim razumljiva. Najbliže jim bo, če bo del njihovega vsakdana. Dotakniti se mora vsakega posebej in imeti jasno sporočilo.

Kadar pišemo dramsko besedilo, moramo natančno vedeti, kdo bo

posamezno vlogo igral in kakšne igralske ter govorne sposobnosti ima. Za učence s posebnimi potrebami ustvarimo krajše dialoge, preproste vsakdanje besede, ne pozabimo na kanček humorja, vloga pa naj omogoča igralcu tudi nekaj ustvarjalnosti.

Glasba igra v muzikalu zelo pomembno vlogo. Muzikal vsebuje več različnih zvrsti glasbe: pesmi, ki sooblikujejo dramsko besedilo, scensko in plesno glasbo.

Pesmi navadno izvajajo igralci kot solisti skupaj s pevskim zborom ali pa samo zbor. Ko izbiramo igralce, iščemo med njimi vsaj kakšnega učenca z dobrim melodičnim poslušom. Besedilo se vedno nanaša na zgodbo, pri ustvarjanju melodije pa smo pozorni na glasovni obseg pevcu in zboru, saj bosta v igri le na ta način lahko prepričljivo odigrala svojo vlogo, ter na karakter pesmi, ki se mora čim bolj približati vsebini predstave, in če to vloga dopušča, pevcem tudi karakterno ustrezati.

Scensko glasbo lahko izvajajo učenci sami. Gre za zvočno kuliso, ki še bolj poudari dogajanje na odru. Iz svoje prakse lahko rečem, da so Orffovi tako melodični kot ritmični instrumenti zelo primerni za izvajanje tovrstne glasbe. Nanje učenci lahko igrajo preproste melodije, izvajajo pa tudi različne zvočne učinke, ki jih narekuje dogajanje v predstavi. Poleg teh glasbil lahko uporabljamo tudi različna improvizirana mala glasbila kot npr. pojoče platenke, piščali, različne ropotuljice, deževna drevesa ... Učenci se bodo zelo hitro naučili igrati tudi na glasbene cevi in zadnje čase vse

bolj popularno tolkalo cajon. Ne pozabimo še na lastne instrumente, saj s ploskanjem, topotanjem, tleskanjem ... lahko prav tako ustvarimo glasbeno podlago, ki pripoveduje o dogajanju na odru.

Plesno glasbo vsaj na naši šoli izvajamo učitelji sami, včasih pa k sodelovanju pritegnemo tudi zunanje sodelavce. Pri pisanju tovrstne glasbe si navadno privoščim več svobode, vendar moram paziti na sam karakter in dolžino skladbe ter na instrumentalno zasedbo, ki jo imam trenutno na voljo.

Ples je tisti element v muzikalu, ki daje domala vsakemu možnost odigrati svojo vlogo v predstavi. Plesno koreografijo sestavimo glede na zvrst glasbe. Pri tem upoštevamo še gibalne in izrazne sposobnosti učencev, prostor, ki je na voljo, ter vsebino predstave. Od iznajdljivosti plesnega mentorja je odvisno, koliko učencev bo sodelovalo v plesnem delu in koliko ustvarjalnosti jim bo omogočil.

Namen scene je vsekakor večje razumevanje predstave. Omogoča nam, da se naenkrat znajdemo v kateremkoli času in prostoru. Če učencem s posebnimi potrebami dobro približamo vsebino muzikala, imajo glede scene tudi sami lahko zelo kreativne zamisli, izdelovanje scenskih elementov pa jim gre največkrat precej dobro od rok. V današnjem času namesto »klasične« scene pogosteje uporabimo projekcije in tako na preprostejši način dosežemo podoben učinek. Tudi na tem področju so lahko naši učenci zelo uspešni. Naučili se bodo uporabljati nekatere računalniške programe, posneti in izbrati dobre fotografije ...

Kostumi in rekviziti so prav tako pomemben element predstave, saj omogočajo igralcu, da še prepričljiveje odigra svojo vlogo. Pri snovanju kostumov je dobro biti pozoren na estetiko ter na praktičnost in udobnost. Kadar so kostumi kaj drugega kot vsakdanja oblačila, se morajo igralci nanje navaditi. Za učence s posebnimi potrebami je nujno, da so vanje oblečeni na večini vaj, zato jih poizkušajmo čim prej izdelati. Dobro je, da je igralec tudi soustvarjalec svojega kostuma. Na ta način ga bo lažje sprejel za svojega. Enako je z rekviziti. Z njimi se mora igralec naučiti ravnati. Učenci s posebnimi potrebami potrebujejo tudi za tovrstno učenje nekoliko dalj časa. V fazi snovanja je dobro misliti na to, da so rekviziti v resnici igralčevi pripomočki. Biti morajo primerno veliki in estetsko oblikovani, da naredijo vtis tudi na gledalce.

VSAK ZAČETEK JE TEŽAK

Seveda je predstava, ki vsebuje toliko elementov, kar velik zalogaj, sploh če je ta povsem avtorsko delo, če v njej

sodeluje več kot 100 nastopajočih, če traja celo šolsko uro, če se vsa glasba (pesmi, plesna in scenska glasba) izvaja »v živo« in če ne nazadnje nimate vreče denarja ...

Od ideje do predstave je dolga pot. Na trenutke se ti zdi, da je neprehodna ... Vendar ko se začnejo sestavljati prizori za prizorom, naenkrat opaziš celoto in vidiš, da je cilj na dosegu roke.

Učenci osnovnih šol s prilagojenim programom ne obiskujejo prav pogosto glasbenih šol, kjer bi se učili igrati na razne instrumente, ali plesnih tečajev, kjer bi dodobra razvili svoje gibalne sposobnosti, pa tudi izkušenj javnega nastopanja nimajo prav dosti. Mentor mora učence naučiti vse od začetka. Če niti za trenutek ne podvomiš o učencvih sposobnostih in če vedno gledaš le naprej, uspeh ne more izostati. Muzikal je za učence velika možnost, saj se tako lahko izkustveno približajo svetu umetnosti in izražajo svoja čustva prek dramske igre, plesa in glasbe.

VSAKO PERSPEKTIVNO NOVOST JE DOBRO POSVOJITI

Na naši šoli smo vsako leto sicer imeli kar nekaj kulturnih prireditev, na katerih so učenci nastopili s posameznimi točkami. Vedno znova sem občudovala njihove talente in razmišljala, kako jih razvijati naprej in kako vse skupaj povezati. Ko sem sodelavcem in učencem predstavila idejo, da bi se vsi skupaj na koncu šolskega leta lahko predstavili z muzikalom, so bili vsi kar navdušeni, verjelo v uspeh pa nas je malo. Novosti povzročijo pri človeku negotovost, zato nanje raje gledamo z varne razdalje. Tudi mi smo potrebovali čas, da smo idejo vzeli za svojo. Na srečo smo bili dovolj potrpežljivi in strpni drug do drugega, tudi če nam kdaj ni šlo vse po načrtih.

NE GRE ZA TO, ALI ZNAM OZIROMA ZMOREM, GRE ZA TO, ALI SI UPAM

Kot vodja projekta sem veliko časa namenila iskanju talentov. Želela sem, da tako učenci kot sodelavci pokažemo to, česar do sedaj nismo imeli priložnosti. Ni se lahko izpostaviti in javno

nastopiti. Vemo pa, da smo v življenju nešteto krat postavljeni v situacijo, ko je od tega, kako dobro znamo javno nastopiti, odvisna naša prihodnost. Vsak dan se učimo nove in nove stvari. Res je, da so nekatere lažje, druge težje, a naučiti se jih moramo. Izgovor – tega ne znam, tega ne zmorem – je pogosto le odraz pomanjkanja samozavesti in strah pred neznanim. Vsak od nas najraje dela tisto, o čemer je prepričan, da bo brez težav naredil dobro. Za učence s posebnimi potrebami je na začetku varno okolje ključnega pomena. Vendar kot učitelji ne smemo ostati pri tem. Učencem moramo ponujati nove in nove izzive, jim stati ob strani, ko se z njimi spopadajo, vendar nikoli ničesar ne narediti namesto njih.

IZ MALEGA ZRASTE VELIKO

Sprva smo mentorji dramske, plesne in instrumentalne interesne dejavnosti načrtovali kratko predstavo, ki naj bi popestrila kulturno prireditev ob zaključku šolskega leta. Ko sem mentoricam predstavila scenarij, ki govori o vsakodnevnih težavah naših

učencev, so bile navdušene. Takoj smo začeli vaje in čez čas imeli tudi prvo skupno vajo. Učenci so se soočali s povsem novimi situacijami, ko je bilo treba vlogo odigrati v večjem prostoru, skupaj z več igralci ... Pri prvih skupnih vajah so bili zelo nebogljeni. Zanje je bilo vse novo in težko so dojemali, kaj pravzaprav od njih pričakujemo. Nič lažje ni bilo stopiti iz okvirov, ko so učenci vedno stali na odru sami, mentor pa jih je spodbujal iz ozadja. Predstava, kakršno smo si zamislili, je bila prezahtevna, da bi jo zmogli na ta način. Zavest, da bodo učenci uspešni le, če jim bomo tudi na odru stali ob strani, nas je peljala korak naprej.

Na skupnih vajah so se rojevale nove ideje, z njimi pa potreba po več sodelujočih. V predstavo smo vključevali nove igralce, nove plesalce, nove pevce in začeli smo iskati možnost sodelovanja za vsakega učenca posebej. Tako je iz prvotne zamisli o kratki predstavi nastal kar slabo uro trajajoč muzikal, v njem pa so nastopili skoraj vsi učenci in učitelji skupaj z gostujočimi instrumentalisti.

Obsežnost komponent predstave in veliko število nastopajočih sta bila precej velik zalogaj za organizacijo skupnih vaj. Kadar sodeluje veliko različnih ljudi z zelo različnimi vlogami, je zelo pomembno, da znamo razumeti drug drugega, sklepati kompromise ... V času nastajanja predstave smo se morali naučiti, kako delovati skupaj. Vso pozornost je bilo treba usmeriti v končni cilj in biti pravi trenutek na pravem mestu. Naučili smo se biti potrpežljivi in vložili smo veliko truda in svojega časa, da nam je uspelo. Moram reči, da nas je želja, da dosežemo cilj, vedno znova gnala naprej. Naučili smo se, da je vsaka vloga enako pomembna. Ni pomembno, ali si glavni igralec ali statista, solist ali le pevec v zboru, vodilni v plesni točki ali le nekdo, ki prinese ali odnese na oder kakšen rekvizit. Če je na vaji kdorkoli manjkal, smo to vsi močno občutili.

Ko smo tako sestavljali prizor za prizorom, smo po šestih mesecih muzikal *Potuj z menoj* prvič uprizorili na dnevu odprtih vrat. Z njim smo

resnično navdušili ne le starše, pač pa tudi preostale gledalce, ki so nas spodbujali, naj predstavo pokažemo tudi širšemu krogu gledalcev. Ob izidu knjige *Potuj z menoj* smo muzikal še trikrat ponovili za učence novomeških osnovnih šol in otroke okoliških vrtcev. Poželi smo velik aplavz, majhni otroci pa so se na koncu kar težko poslovili od »Mravljice Mile«.

V naslednjem šolskem letu smo muzikal uprizorili kar trinajstkrat. Nastopili smo v KC Janeza Trdine v Novem mestu s tremi predstavami. Dvorana je bila vedno nabito polna. Nato smo gostovali v KC Šentjernej, Straža, Dolenjske Toplice, Semič, na OŠ Žužemberk in na Ptuj. S skrajšano predstavo smo nastopili tudi na podelitvi Krkinih nagrad v tovarni zdravil Krka in se udeležili srečanja dramskih skupin v Mlinšah. Ta predstava je bila nekaj posebnega, saj so učenci tokrat stali na odru sami in zelo suvereno odigrali vse vloge. Turnejo smo zaključili maja 2013 z nastopom v Linhartovi dvorani Cankarjevega doma v Ljubljani. Da

smo napolnili dvorano, smo potrebovali le nekaj dni.

Videlo nas je torej več kot pet tisoč gledalcev, pojavili pa smo se tudi v radijskih in televizijskih oddajah, revijah in časopisih ter internetnih straneh. Samo na naši spletni strani smo zabeležili nekaj manj kot pet tisoč ogledov.

ČE JE POT STRMA, NAM KDAJ PA KDAJ LAHKO TUDI ZDRSNE

Ne bom trdila, da je bilo lahko. Glavni lik predstave *Mravljica Mila* nas je nenehno spodbujal, naj pokažemo to, kar znamo, in naj bomo vedno dobre volje, tudi takrat, ko nam ne gre vse, kot si želimo. Velikokrat smo se soočali s tremo, pozabili tekst, motili so nas mikrofoni, pozabili smo korake pri plesu, pestile so nas bolezni ali kakšne druge odsotnosti, skratka – ni bilo lahko. Ob takšnih trenutkih je vedno pomagala beseda spodbude, v kateri ni bilo niti kančka dvoma o uspehu. Spoznali smo, kako zelo potrebujemo drug drugega. Spletla so se mnoga prijateljstva. Če so se pred tem učenci,

ki obiskujejo program z nižjim izobrazbenim standardom le redko družili z učenci posebnega programa, so s tem projektom padle vse meje.

USPEH SE Z ENEGA PODROČJA POGOSTO SELI ŠE NA DRUGO

Biti uspešen je želja vsakega od nas. Ko ta uspeh tudi dejansko doživimo, pa nam daje krila za naprej. Kar naenkrat izginejo težave, ki so se nam še včeraj zdele nepremostljive.

Nastopanje na različnih odrih za zelo raznoliko publiko nas je dve leti vodil korak za korakom proti kar ambiciozno zastavljenemu cilju: nastopiti v osrednji slovenski kulturni ustanovi, v Cankarjevem domu. Vsi, ki smo bili del zares uspešne zgodbe, smo začeli na veliko stvari gledati precej drugače, saj vemo, da se z vrha gore vidi dlje, posebno če je ta vrh res visoko. Z vsakim nastopom smo postali samozavestnejši, z novimi in novimi izkušnjami, boljšimi medsebojnimi odnosi, skratka – rasli smo vsak zase in vsi skupaj. Nekatere težave, ki so učence

zaznamovale v njihovih otroških letih, so povsem ali pa v veliki meri izginile.

Naj omenim, da je imela glavna igralka zelo zahtevno vlogo, saj je morala sama zapeti nekaj pesmic, se naučiti veliko dramskega besedila, pa tudi plesati. Ni treba posebej razlagati, da je morala skupaj z mentorico vložiti v svoj nastop veliko truda. Za nagrado je prejela priznanje za najučenko leta. Na podelitvi priznanj je povsem

enakovredno stala v družbi najboljših učencev vseh okoliških rednih osnovnih šol, kar je za kateregakoli učenca šole s prilagojenim programom nedvomno velik uspeh. Dve leti prej si nihče od zaposlenih na šoli ne bi upal na to niti pomisliti, saj je imela deklica toliko raznovrstnih težav, da jim skoraj ni bilo videti konca.

Prav je, da iščemo vedno nove in nove poti, s katerimi učenci poleg rednega

šolskega dela odkrijejo drugačne načine učenja, izražanja samih sebe na spontan, sebi lasten način. Predstava, kot je muzikal, jim lahko da prav to. Naj končam z besedami glavne osebe mravljice Mile: *»Nič ni hudo, nič ni težko, to je dežela mravljična. Vsem, ki se že ali pa se še boste lotili tovrstnih predstav, želim veliko ustvarjalnih trenutkov.«*